

Finansal Eğitimin Finansal Okur-Yazarlık Üzerindeki Etkisi: Muğla İlinde Kadınlara Yönelik Bir Araştırma

Ali BAYRAKDAROĞLU¹, Serenay BİLGE²

Öz

Araştırma Makalesi

Finansal bilgi düzeyindeki yetersizlikler bireylerin finansal araçlara özellikle de riskli sayılabilen varlıklara yatırım yapmamasının en önemli nedenlerinden biri olarak bilinmektedir. Bu durumun kadınlar açısından birçok nedenden dolayı daha farklı olduğu ifade edilmektedir. Kadınların finansal varlıklara ait risk algısı daha yüksek düzeylerde gerçekleşmektedir. Finansal piyasalarda yatırım davranışı gösterebilmenin temel şartlarından biri de finansal eğitim ve finansal okuryazarlıktır. Bu çalışmada kadınların finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal eğitimleri karşılaştırılarak yatırımlarda eğitimin finansal okuryazarlık üzerindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeylerinde kadınlara ait demografik özelliklere göre farklılaşmanın olup olmadığı da test edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre kadınlarda finansal eğitimin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber finansal okuryazarlık ve finansal eğitim durumları farklı olan kadınların demografik özellikleri (yaş ve mezuniyet derecesi) açısından fark olduğu sonucuna varılmıştır. Son olarak kadınların para ve bütçe yönetimi ve emeklilik planlaması gibi konularda eğitim almak istedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim Ki-Kare, İki Yönlü ANOVA Analizi

A Research Concerning the Effect of Financial Education of Women on Financial Literacy

Abstract

Research Paper

Inadequacies in the level of financial information are known as one of the most important reasons why individuals do not invest in financial instruments, especially those that can be considered risky. It is stated that this situation is different due to many reasons in terms of women. Women's risk perception of financial assets is higher. Financial education and financial literacy are one of the basic conditions for showing investment behavior in financial markets. In this study, women's financial literacy levels and financial education were compared. In addition, the effect of financial education on financial literacy has been tried to be revealed. It has been tested whether there are differences in the financial literacy and financial education levels according to demographic characteristics of women. According to the results obtained, it was determined that financial education in women has an effect on financial literacy level. However, it is concluded that women with different financial literacy and financial education status are different in terms of demographic characteristics (age and graduation grade). Finally, it has been determined that women want to receive training in money and budget management and retirement planning.

Key Words: Women, Financial Literacy, Financial Education, Chi-Square, Two-Way Anova Analysis

Makale Bilgileri / Article Info

Alındığı Tarih / Received 31.05.2018

Kabul tarihi / Accepted 10.07.2018

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, abayrakdaroglu@mu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-3402-4855>

² Yl. Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, SBE, İşletme ABD, serenay.2504@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2182-8240>

Giriş

Son yıllarda ekonominin geldiği noktada finansal bilgi düzeyi düşük olan bireylerin karar verme aşamasında faiz ödemesi, finansal ürünlerin kullanımı, alınan riskler ve yatırım davranışları gibi konularda olumsuz sonuçlarla karşılaştıkları gözlenmektedir. Bunun tersine finansal bilgi düzeyi yüksek olan bireylerde ise tasarruf eğilimlerinde artış ve oluşabilecek risklere karşı aldıkları önlemlerle zarar etme olasılıklarında azalma görölmektedir. Ayrıca finansal bilgi düzeyleri yüksek olan bireylerin finansal varlığa risk-getiri dengesini gözeterek yatırımda bulunmaları hem kendileri için hem de ekonominin geneli için önem arz etmektedir (Çam ve Çam, 2016: 99).

Finansal karar alma süreci sonradan edinilen bir özellik olmamakla birlikte karar alma davranışının temelini çocukluktan başladığı ve devam ettiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla erken yaşta finansal eğitimin alınması ile sahip olunacak finansal bilginin davranışa dönüşmesinin önemi büyüktür. Bu durum günümüzde ekonomik sistemin en küçük birimi olarak kabul edilebilecek olan ailelerde gelecekteki dönemlerde yaşanması muhtemel olan finansal sıkıntıların önüne geçilebilmesi açısından da önemlidir (Gökmen, 2012). Kadınlara hem bir aile ferdi olarak bireyin eğitimine olan katkısı sebebiyle hem de kendi çalışma hayatında başarılı olabilmesi açısından finansal okuryazarlık seviyesinin aile ve iş hayatındaki rolünün önemi yadsınamaz (Kutukız ve Özden, 2018: 352). Çünkü kadınlar sadece kendileri için değil aynı zamanda gelecek nesilleri yetiştirdikleri için de ekonomik anlamda yeterli finansal becerilere sahip olmaları ve bunları gelecek nesillere aktarmaları gerekmektedir (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, 2006).

Bu bağlamda çalışmada kadınlarda finansal eğitiminin finansal okuryazarlık seviyesi üzerine etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kadınların finansal okuryazarlık konusundaki bilgi düzeyleri belirlenmiş ve bilgi düzeylerini yükseltmek için hangi konularda eğitimlerin düzenlenmesi gerektiği noktasında tespitlerde bulunulmuştur. Ayrıca demografik özellikler açısından finansal okuryazarlık ve finansal eğitim de farklılaşmalarının olup olmadığı da test edilmiştir.

1. Teorik Çerçeve: Finansal Okuryazarlık ve Finansal Eğitim

Finansal okuryazarlık kavramı finansal kararlar alırken bireyin gerekli bilgiyi elde etme, anlama ve değerlendirme yeteneğidir (Eskici, 2014). Dolayısıyla bireylerin fon kaynaklarını gelecek beklentileri göz önüne alarak değerlendirmesi ve bunun için gerekli bilgiyi kullanma yeteneği olarak açıklanabilir (Yılmaz, 2012). Aslında finansal okuryazarlık, “ekonomik hayata adapte olabilmek adına bireylerin kendi refah seviyesine ve toplumsal refaha katkı sağlamak amacıyla finansal kavramlar ve risklere ilişkin bilgi ve kavrayış ile finansal çerçevede değerlendirebilecek beceri, motivasyon ve özgüvene sahip olma durumudur” (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, OECD, 2014). Finansal piyasalarda, finansal ürün ve hizmetlere erişim olanakları arttıka bireyler daha fazla seçenekle

karşılaşmaktadır. Bu durum finansal açıdan doğru karar verebilmek için daha fazla bilgiye, beceriye ve bunları analiz edebilme yetkinliğine ihtiyacı artırmaktadır. Bu anlamda finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi için finansal eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Karataş, 2017).

OECD (2014) göre finansal okuryazarlık, finansal eğitimin bir sonucu olarak görülmektedir. Buna göre finansal eğitim; bireylerin temel finansal kavramları anlama, finansal verileri değerlendirme ve finansal fırsatlardan yararlanmalarını sağlayan süreçtir. Bu süreç kapsamında finansal eğitim alan bireyler finansal bilgilerin önem düzeyini değerlendirerek alınabilecek karar ve önlemleri belirleyebilecekken süreçten geçmeyen bireyler finansal bilgilerin gerektirdiği davranış kalıplarını sergileyememektedirler (Özçam, 2006: 1). Dolayısıyla finansal eğitim; finansal okuryazarlığın artmasını sağlayan ve asgari finans kültürünü oluşturan öğretim faaliyetlerinin tamamıdır (Altıntaş, 2008: 25). Tüketicilerin karşılaştıkları finansal risklerin farkında olmamaları, sahip oldukları finansal becerileri olduğundan fazla sanmaları ve finansal konulara çok az ilgi gösteriyor olmaları finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik çalışmalarda karşılaşılan en büyük zorluklardır (OECD INFE, 2009).

Finansal okuryazarlık ve finansal eğitim arasındaki ilişkiye bakıldığında birbirleriyle doğrudan ilişkili kavramlar olduğu görülmektedir. Finansal eğitim alınmadan finansal anlamda okuryazar olabilmek mümkün değildir ve literatürde finansal eğitim, finansal okuryazarlıkla sonuçlanan bir süreç olarak kabul edilir (Eskici, 2014).

Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi hem bireylerin finansal tercihlerinin nasıl gerçekleştiğini hem de finansal eğitimin nasıl etkili olabileceğini anlamak açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla finansal eğitimin finansal okuryazarlık üzerinde etkili olabilmesi için bireye bazı özelliklerin kazandırılması gerekmektedir. Bu özellikler şöyle sıralanabilir; (Gökmen, 2012)

- Sayısal değerleri anlayabilme,
- Bilişim teknolojilerini etkin kullanabilme,
- Kredi kartlarını etkin kullanabilme,
- Finansal veri ve önerileri anlayabilme, sorgulayabilme ve değerlendirebilme,
- Tüketici hak ve sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olma,
- Finansal ihtiyaçların çözümünde alternatif çözüm yollarının risk ve getirilerini hesaplayabilmektir.

Finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmalar göz önüne alındığında bireylerin yaşamları boyunca yeterli finansal eğitim almamış olmaları çok açık bir şekilde finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması sonucunu doğurmaktadır (Crain, 2013: 2). Bireylerin aldıkları finansal eğitimin yetersiz olması finansal karar alma konusunda zorlanma yaşamasına neden olmakta ve bu da finansal okuryazarlığın önemini daha çok arttırmaktadır (Biçer ve Altan, 2016). Son yıllarda finansal piyasalarda oluşan gelişmelere bakıldığında ekonomik ve idari gelişmelerin

hepsi finansal eğitimin önemini vurgulamaktadır. Dolayısıyla toplumların finansal okuryazarlık seviyelerini yükseltmek tüm ülkelerin ekonomik ve sosyal politikalarının başında yer almaktadır (TEB, 2013). Finansal okuryazarlık seviyesini yükseltme çalışmalarının nedenleri arasında finansal ürün ve hizmetlerin nasıl işlediğinin bilinmesi ve hangilerinin çıkarlarına uygun olduğunu anlama bilgisinin bireylerde oluşturulmasıyla finansal karar almada yardımcı olma süreçleri yer almaktadır (Temizel ve Bayram, 2011).

Finansal eğitim konusunun öneminin kavranmasına yönelik çalışmaların odağında OECD'nin bu alanda yapmış olduğu araştırmalar ve stratejilerin olduğu bilinmektedir. OECD tarafından finansal eğitimin önemini artıran faktörler arasında finansal ürünlerin karmaşıklığı, finansal ürünlerin sayısında ki artış, nüfus artışı ve yaşam süresinin uzamasıyla emeklilik dönemi gelen neslin çoğalması ve bu emeklilerin gelirlerini sağlayacak olan genç neslin azalması ve finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması yer almaktadır (Satoğlu, 2014). OECD, düşük finansal eğitim düzeyinin olumsuz etkilerine dair üyeleri tarafından dile getirilen endişeler neticesinde 2003 yılında finansal eğitim konusunda çalışmalara başlamıştır (Işık, vd., 2011). OECD, finansal eğitim ve finansal okuryazarlık farkındalığını artırmaya ve uluslararası işbirliğini geliştirmeye yönelik Uluslararası Finansal Eğitim Geçidi "International Gateway for Financial Education" (<http://www.financial-education.org>) ve Uluslararası Finansal Eğitim Ağı "International Network on Financial Education" (INFE) uygulamaları ile internet üzerinden bilgi paylaşımı da yapmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından ise 2008 yılında Finansal Eğitim Uzman Grubu (EGFE) oluşturulmuştur. EGFE, finansal eğitim konusunda çalışmalar ve toplantılar yapmaktadır.

ABD'de finansal eğitim konusunda "Ulusal Eğitim Stratejisi ve Ulusal Finansal Eğitim Web Sitesi" oluşturulması hedefine yönelik çıkarılan bir kanunla Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (Financial Literacy and Education Commission-FLEC) kurulmuştur. Komisyonun kuruluş hedefleri doğrultusunda hazırlanmış olduğu geniş kapsamlı web sitesi (www.mymoney.gov) bugün faaliyetlerini sürdürmektedir. Demografik yapı göz önüne alınarak kadınlara yönelik sınıflandırılmış programlar da bulunmaktadır.

Türkiye'de finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ile ilgili yapılan çalışmalar ise kısaca şöyledir;

- Finansal Eğitim ile ilgili Başbakanlık tarafından Haziran 2014'te 'Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları' konulu genelge Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Hazırlanan finansal eylem planında detaylı çalışmalar öngörülmektedir. Bu çalışmaların arasında finansal eğitimle ilgili doküman ve çalışmalara yönelik bir internet sayfası oluşturulması, finansal eğitim faaliyetlerinin sosyal medya yolu ile duyurulması, ev hanımlarının finansal konularda bilinçlendirilme yapılması planlanan çalışmalar arasında yer almaktadır (Sermaye Piyasası Kurulu, 2014).

• Özlem Denizmen'in başkanlığında 2012 yılında Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) kurulmuştur.

• T.C. Kalkınma Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Visa Europe ve Habitat Kalkınma ve Yönetim Derneği kadınlarda finansal bilinci geliştirerek sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla bir araya gelerek "Paramı Yönetebiliyorum Projesi"ni hazırlamıştır.

• T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İSMEK ortaklığında ve Doğu Grubu'nun sponsorluğunda faaliyete geçen, "İstanbul Finans Merkezi Yolunda Hedef 20.000 Kadın" projesinin de 2011 yılında ilk etabı tamamlanmıştır. Finansal okuryazarlık çalışmalarının Türkiye'deki kadınlara yönelik düzenlenen ilk ve tek platformu "Para Durumu" kapsamında, yaklaşık 10 bin kadın katılımcıya ulaşılmıştır.

SPK, BIST ve ilgili kurumlar finansal okuryazarlık düzeyinin artmasına yönelik faaliyetlerini sürdürerek sermaye piyasasının derinlik kazanmasına çalışmaktadırlar. Türk Sermaye Piyasası'nın gelişebilmesi için yastık altında tutulan kaynakların finansal sisteme girişinin sağlanması gerekir. Bunun sağlanabilmesi için finansal eğitim yoluyla farkındalık yaratılarak bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yükseltilmesi gerekmektedir (Fettahoğlu, 2015).

1.1. Literatür Taraması

Yapılan literatür taramasında kadınlarda finansal eğitim ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkilerin farklı gruplar açısından ele alındığı görülmektedir. Bunlar arasında fakülte öğrencilerini, yatırımcıları, hane halklarını ve kadın girişimcileri baz alan çalışmalar görülmektedir. Bu bölümde finansal eğitim ve finansal okuryazarlık konularına ilişkin farklı grupların bakış açılarının olduğu önceki çalışmalara yer verilmiştir.

Barmaki ve Şener (2017), Poyraz ve Tepeli (2017) ve Başarır ve Sarıhan (2017), Tuna ve Ulu (2016), Çam ve Barut (2015), Çelikkol ve Çelikkol (2015), Alkaya ve Yağlı (2015), Kılıç vd. (2015), Sarıgül (2014), Er vd. (2014), Ergün vd. (2014), Bayram (2010), Chen ve Volpe (1998) farklı demografik özelliklere sahip öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinde farklılıklar olduğunu gözlemlemişlerdir.

Finansal okuryazarlık düzeyleri demografik yapı göz önüne alınarak incelendiğinde kadın öğrencilerin daha düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bayrakdaroğlu ve Mirgen (2017) Y kuşağının girişimcilik eğilimi üzerinde finansal okuryazarlığın aracılık etkisini incelemişler ve Y kuşağı bireylerinin düşük ve yüksek finansal okuryazarlık düzeylerine göre girişimcilik eğilimleri arasında farklılıklar bulunduğunu tespit etmişlerdir. Öz yeterlilik değişkeninin girişimci olma isteğini arttırdığı sonucuna varılırken kadınların öz yeterlilik değişkeni erkeklere göre düşük çıkmıştır. Boisclair vd., (2017), Lusardi ve Mitchell (2006) ve Sekita (2011) emeklilik planlamasının finansal okuryazarlıkla güçlü bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Daha az finansal

okuryazar olan kadınların emeklilik için plan yapma olasılığının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Almenberg, ve Dreber (2012) kadınların genellikle borsadaki finansal işlemlere erkeklerden daha az katılırken, aynı zamanda finansal okuryazarlık düzeylerinin de daha düşük düzeylerde olduğu sonucuna varmışlardır.

Yıldırım ve Öztürk (2017) ekonomi okuryazarlığının ve ekonomi eğitiminin bu alanın farklı paydaşları tarafından önemli ve gerekli görüldüğünü, bununla birlikte bu konudaki eğitimin yetersiz olduğunu ortaya koymuşlardır. Baştürk (2016) Türkiye’de finansal eğitimle beraber finansal okuryazarlık seviyesindeki artışla tasarruf oranlarının da artmasına bağlı olarak sigortalı olma bilinç düzeyinin yükseleceğini ifade etmiş ve üniversitelerde finansal eğitim verilmeyen bölümlerde sigortacılık okuryazarlığı seçmeli dersinin konulmasını önermiştir. Temizel ve Özgüler (2015), finansal eğitimin günümüz toplumlara açısından taşıdığı önemi belirtmişlerdir. Büyükşalvarçı, vd., (2011) Türkiye’de finansal eğitim konularının önem derecelerinin ve öğrencilere aktarılma düzeylerinin, eğitimciler ve uygulayıcılar açısından farklılıklar gösterdiğini ifade etmişlerdir. Civan ve Cenger, (2010) teknoloji kullanımının finansman eğitimi üzerinde olumlu etki yarattığını ve teknoloji kullanımı arttıkça finansman eğitiminden alınan verimde artış meydana geldiğini belirlemişlerdir. Altıntaş, (2009) emeklilik şirketlerinin katılımcılara yatırım tavsiyesi vermek yerine, onların kişisel gelişimine yönelik sistematik finansal eğitim desteği sunmalarının daha doğru olacağını belirtmiştir.

Fettahoğlu (2015) bireylerin yatırım araçlarını tanıma ve yatırım yapma konusunda bilgi eksikliği bulunduğunu ve hisse senedi, tahvil, yatırım fonu gibi menkul değerlerin kullanımının düşük olduğunu belirlemiştir. Temizel vd., (2014) üniversite öğrencilerinin %31,7’ sinin yüksek, %30,1’ inin orta, %16’ sının ise düşük finansal okuryazarlığa sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Fernandes, vd. (2014) ve Huston (2010) finansal okuryazarlığın finansal eğitimle ilişkisini incelemek için son yıllardaki çalışmalardan yararlanarak araştırmacılarca yaygın olarak kabul gören finansal okuryazarlık araçlarını tespit etmişlerdir.

2. Yöntem

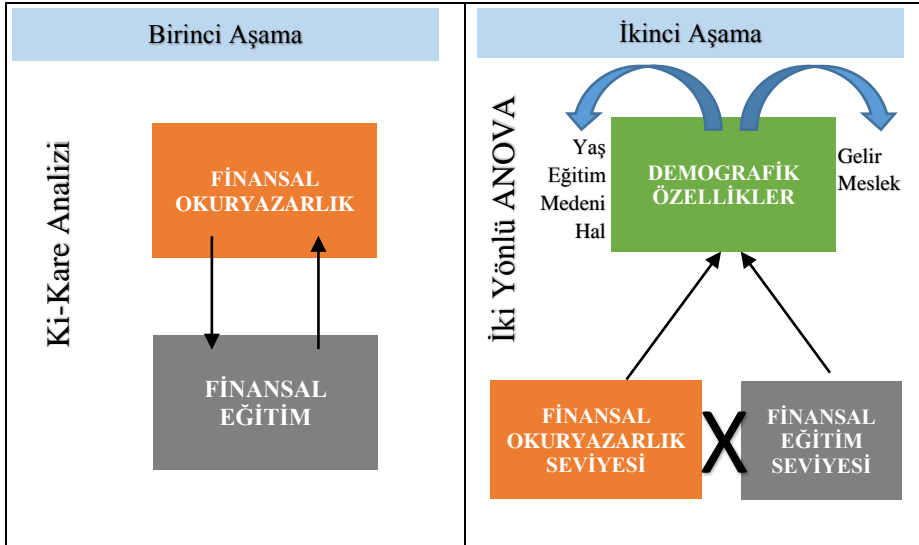
Çalışmanın yöntemi, kadınlarda finansal eğitimin finansal okuryazarlık seviyesi üzerinde etkisi var mıdır? Araştırma sorusu üzerine kurgulanmıştır. Finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeylerinin kadın açısından araştırılması amaçlanan bu çalışmada, kadınların hem sahip oldukları finansal okuryazarlık bilgi düzeyleri hem de finansal eğitim düzeyleri belirlenmiştir. Finansal okuryazarlık düzeyini yükseltmek için hangi konularda finansal eğitimlerin alınması gerektiği ve bu eğitimlerin hangi kanallar aracılıyla verilebileceği noktasında tespitlerde bulunulmuştur. Bu açıklamalar ışığında çalışmanın temel hipotezi aşağıdaki gibi kurgulanmıştır.

H₁: Kadınlarda finansal eğitimin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

Ayrıca bu çalışmada, sahip olunan finansal okuryazarlık düzeyinde almak istedikleri finansal eğitim konularında kadınlara ait demografik özelliklere (yaş, eğitim, gelir, medeni durum ve meslek) göre farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin alt hipotez de kurgulanmıştır.

H₂: Finansal okuryazarlık düzeyleri ve finansal eğitim durumları farklı olan kadınların demografik özellikleri açısından fark vardır.

Çalışmanın temel ve alt hipotezlerini test etmek için kurgulanan araştırma modeli aşağıda Şekil-1’de gösterilmiştir. Bu anlamda araştırma modeli iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama; kadınlarda finansal eğitimin finansal okuryazarlık üzerinde etkisi olup olmadığını test etmektedir. Diğer bir ifadeyle hipotez-1 (H₁) sınanmaktadır. Bu aşamada finansal okuryazarlık ve finansal eğitim değişkenlerinin birbirine bağımlı olduklarını test etmek için ki-kare analizi kullanılmıştır. İkinci aşamada hipotez-2 (H₂) kapsamında ise kadınlara ait demografik özelliklerin finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeyleri ve almak istedikleri eğitim konuları açısından farklılaşmalarına neden olup olmadığı test edilmektedir. Bu aşama iki yönlü varyans analizi olan ANOVA analizi kullanılarak sınanmıştır. Bu analizin kullanılmasının temel sebebi hem finansal okuryazarlık düzeyi hem de finansal eğitim düzeyinin aynı anda beraber olarak demografik değişkenlere göre değişip değişmediğinin belirlenmesidir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Varyansların homojenliği için Levene testi kullanılmıştır. Çalışmanın temel hipotezi Ki-kare analizi ile test edilirken alt hipotezler ise anlamlı farklılık sınaması

yapıldığından ve iki bağımsız değişken kullanıldığı için iki yönlü varyans analizi ile sınımlanmıştır. Elde edilen veri setine yönelik olarak yapılan tüm analizler SPSS 17 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket tekniği uygulanmıştır. Anket soruları demografik yapı, finansal okuryazarlık ve finansal eğitim olmak üzere üç temel bölüm olarak dizayn edilmiş ve toplamda 40 soru ve ifadeden oluşmaktadır. Anket tasarımında finansal okuryazarlık ile ilgili sorular Atkinson ve Messy (2012)'den alınarak adapte edilmiştir. Finansal eğitim ile ilgili kısım ise literatürden yararlanılarak, Karataş (2017) ve Gökmen (2012)'den alınarak adapte edilmiştir. Bunun dışında demografik özelliklere ilişkin veriler; yaş, eğitim, gelir, medeni durum ve meslek ile ilgili olarak 5 adet sorudan oluşmaktadır.

Farklı finansal okuryazarlık düzeyine sahip olan kadın katılımcıların faiz, finansal piyasalar, bankacılık, yatırım araçları temel finans bilgisi kapsamındaki sorulara verdikleri cevaplara göre doğru-yanlış dikkate alınarak puanlama yapılmıştır. Bu puanlama sonucunda kadınların finansal okuryazarlık düzeyleri “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak kategorik bir sınıflandırma yoluna gidilmiştir. Benzeri uygulama kadınların finansal eğitim düzeyleri içinde yapılmıştır. Katılımcıların finansal eğitim düzeylerine ilişkin 14 ifadeye göre puanlama yapılarak katılımcılar “düşük”, “orta” ve “yüksek” şeklinde finansal eğitim düzeyleri sınıflandırılmıştır. Son olarak almak istedikleri eğitim konuları açısından 11 adet finansal eğitim konusu belirlenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların birden fazla işaretleme yaparak alınmak istenen finansal eğitim konuları “temel finansal konular” ve “ileri finansal konular” olmak üzere iki ana sınıflandırmaya tabi tutulmuştur (Tablo-1).

Tablo 1: Değişkenlerin Tanımlanması

Değişken	Değişkenin Tanımlanması	Açıklama
FOD	FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİ “düşük” “orta” “yüksek” olarak puanlama neticesinde 3 gruba ayrıldı.	Bu düzey 5 adet soru ile test edildi. Katılımcılara finansal okuryazarlık düzeylerini ölçecek sorular yöneltildi. Ayrıca katılımcıdan kendisinin finansal okuryazarlık düzeyini değerlendirmesi de istendi.
FED	FİNANSAL EĞİTİM DÜZEYİ “düşük” “orta” “yüksek” olarak puanlama neticesinde 3 gruba ayrıldı.	Bu düzey 14 adet soru ile test edildi. Katılımcılara finansal eğitim düzeyleri ile ilgili evet-hayır şeklinde iki seçeneği sorular yöneltildi. Finansal eğitim kapsamında becerileri sınılandı.
FEK	FİNANSAL EĞİTİM KONULARI “Temel Finansal Konular” “İleri Düzey Finansal Konular” olarak tercihlere göre 2 gruba ayrıldı.	Temel ve ileri düzey kapsamında 11 finansal konu önerildi. Bu aşamada alınmak istenen eğitimin hangi kanallar kapsamında alınabileceğine yönelik tercihlerde alındı.

*Demografik değişkenlere yönelik olarak “yaş” değişkeni kapsamında 18-70 yaş aralığında bulunan katılımcılar için medyan değeri hesaplanmıştır. Bu değerden düşük olanlar “genç” olarak bu rakamdan büyük olanlar “yaşlı” olarak gruplandırılmıştır. Katılımcıların gelir düzeyleri açısından da benzeri bir gruplandırma yapılmıştır. 475-10.000 TL arasında geliri olan katılımcılar için 2000 TL’nin altında olanlara “düşük gelir düzeyinde” bu rakamdan büyük olanlar için “yüksek gelir düzeyinde” olarak sınıflandırılmıştır. Öğrenim durumu açısından ise lise ve altı bir eğitime sahip olanlara “düşük eğitim seviyesinde” lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olanlara ise “yüksek eğitim seviyesinde” ifadesi kullanılmıştır. Meslek gruplandırmasında ise “çalışmıyor”, “öğrenci” ve “çalışıyor” sınıflandırması yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini zaman ve mekân sınırlaması kapsamında Muğla ilinde yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Farklı demografik özelliklere sahip 150 kadına uygulanan anket formu yüz yüze doldurulmuştur. Tablo-2 katılımcıların tanımlayıcı istatistiklerini göstermektedir.

Tablo 2: Katılımcılara Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Yaş		Meslek (çalışma durumu)		
Genç	Yaşlı	Çalışmıyor	Öğrenci	Çalışıyor
75	75	31	22	97
%50	%50	%20,7	%14,7	%64,7
Medeni Durum		Finansal Okuryazarlık Düzeyi (hesaplama)		
Bekâr	Evli	Düşük	Orta	Yüksek
63	87	81	45	24
%42	%58	%54	%30	%16
Öğrenim Düzeyi		Finansal Okuryazarlık Düzeyi (kendi)		
Düşük	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek
58	92	91	40	19
%38,7	%61,3	%60,7	%26,7	%12,7
Gelir Düzeyi*		Finansal Okuryazarlık Eğitim Düzeyi		
Düşük	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek
64	58	65	30	55
42,7	38,7	%43,3	%20	%36,7

*28 katılımcı %18,6 oranında bu soruya cevap vermemiştir.

Genç ve yaşlı kadın katılımcıların oranı birbirine eşittir. Öğrenim düzeyleri açısından bakıldığında ankete katılan kadınların yaklaşık %61’inin lisans ve üstü bir diplomaya sahip olduğu buna karşın yaklaşık %39’unun ise lise ve daha altı bir diplomaya sahip olduğu görülmektedir. Bunlar içerisinde en yüksek oranla lisans mezunları yer almaktadır (73 kadın %48,7). Gelir düzeyine ait gruplandırmada katılımcıların %18,6’sı herhangi bir gelir düzeyi beyan etmemiştir. Bununla beraber gelir düzeyi düşük olan kadınlar çoğunluktadır (yaklaşık %42,7). Katılımcıların %20,7’si ekonomik katkı üretmediğini diğer bir ifadeyle çalışmadığını beyan etmiştir (31 kadın). Çalışmayanların 17’si ev hanımı iken 14 ise hiçbir iş yapmamaktadır. Genel olarak anket katılımcılarının büyük bir bölümü çalışmaktadır. Kadınların ağırlıklı olarak evli olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplara göre yapılan hesaplama sonucu kadınların (%54’lük oranla) yarısından fazlasının finansal okuryazarlık düzeyi düşük çıkmıştır. %30’unun orta düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğu tespit edilirken çok az bir kısmının ise

(%24 oranla) yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğu belirlenmiştir. Hesaplama yapmadan kadınların kendi finansal okuryazarlık düzeylerinden haberdar olup olmadıklarını anlamak için finansal okuryazarlık düzeylerini değerlendirmeleri istenmiş ve benzeri bir tablo çıkmıştır. Dolayısıyla kadın katılımcıların kendi finansal okuryazarlık düzeylerinin farkında oldukları düşünülebilir. Finansal okuryazarlıkla ilgili olarak kadınların eğitim düzeyi incelendiğinde yaklaşık %43'unun düşük bir finansal eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Yaklaşık %37'sinin ise yüksek finansal eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar genel olarak bakıldığında kadınların finansal okuryazarlık düzeyleriyle finansal eğitim düzeylerinin birbirine paralel hareket ettiğini göstermektedir.

3. Bulgular ve Tartışma

Araştırma hipotezleri sınamak için kullanılan Ki-kare analiziyle kadınlarda finansal okuryazarlık durumunun sahip olduğu finansal eğitim düzeyine bağlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre finansal eğitim ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair analiz sonuçları Tablo-3'te verilmiştir. Ki-kare analizine ilişkin varsayımlardan hem nitel değişkenlerin düzeylerinin birbirinden bağımsız olması hem de beklenen sıklıkların 5'den büyük olması varsayımı sağlanmıştır.

Tablo 3: Finansal Okuryazarlık ile Finansal Eğitim Arasındaki İlişkiye İlişkin Çapraz Tablo Sonuçları

DEĞİŞKENLER		FİNANSAL EĞİTİM			Toplam	
		Düşük Seviye	Orta Seviye	Yüksek Seviye		
HESAPLANAN FİNANSAL OKURYAZARLIK	Düşük Seviye	Sayı	44 _a	17 _{a, b}	20 _b	81
		% içinde Finansal Okuryazarlık	54,3%	21,0%	24,7%	100,0%
		% içinde Finansal Eğitim	67,7%	56,7%	36,4%	
	% Toplam		29,3%	11,3%	13,3%	54,0%
	Orta Seviye	Sayı	15 _a	8 _a	22 _a	45
		% içinde Finansal Okuryazarlık	33,3%	17,8%	48,9%	100,0%
		% içinde Finansal Eğitim	23,1%	26,7%	40,0%	
	% Toplam		10,0%	5,3%	14,7%	30,0%
	Yüksek Seviye	Sayı	6 _a	5 _a	13 _a	24
		% içinde Finansal Okuryazarlık	25,0%	20,8%	54,2%	100,0%
		% içinde Finansal Eğitim	9,2%	16,7%	23,6%	
	% Toplam		4,0%	3,3%	8,7%	16,0%
Toplam	Sayı	65	30	55	150	
	% içinde Finansal Okuryazarlık	43,3%	20,0%	36,7%	100,0%	
	% içinde Finansal Eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	43,3%	20,0%	36,7%	100,0%	

Tablo 3'ün Devamı

Ki-Kare Testi	Test İstatistik	Serbestlik	P değeri
	Değeri	Derecesi	
Pearson Chi-Square	12,322	4	0,015
Kontenjans Katsayısı	0,276		0,015

*%5 anlam seviyesinde test edilmiştir.

**a, b harfleri sütun yüzdeleri arasında %5 önem düzeyinde anlamlı farklılık olup olmadığını göstermektedir.

Tablo-3 incelendiğinde genel olarak kadın katılımcıların %54'ünün düşük seviyede, %30'unun orta seviyede ve %16'sının da yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın kadınların finansal eğitim düzeylerine bakıldığında %43,3'ünün düşük seviyede, %20'sinin orta seviyede ve %36,7'sinin ise yüksek düzeyde finansal eğitim seviyesine sahip oldukları görülmektedir. Düşük seviyede finansal eğitime sahip olan kadınların %68'i düşük seviyede finansal okuryazarlığa sahiptir. Orta seviyede finansal eğitime sahip olan kadınların %27'si orta seviyede finansal okuryazarlığa ve yüksek seviyede finansal eğitime sahip kadınların %24'ü ise yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahiptir. Düşük seviyede finansal okuryazarlığa sahip olanların %54'ü düşük seviyede finansal eğitilmiş kadınlardan oluşmaktadır. Bununla beraber orta seviyede finansal okuryazarlığa sahip olanların %18'i orta seviyede finansal eğitilmiş kadınlardan oluştururken ileri seviyede finansal okuryazarlığa sahip olanların %54'ü ileri seviyede finansal eğitilmiş kadınlardan oluşmaktadır.

Kadınların sahip oldukları finansal okuryazarlık seviyeleri açısından finansal eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıkların olup olmadığı test edildiğinde orta ve yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olanların finansal eğitim seviyelerinde %5 önem düzeyinde herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak düşük seviyede finansal okuryazarlığa sahip olan kadınlarda düşük finansal eğitim seviyesine sahip olan kadınların %67,7'si (44_a) ile yüksek finansal eğitime sahip olan kadınların %36,4'ü (20_b) arasında %5 önem düzeyinde anlamlı farklılık mevcuttur. Bununla beraber bu düzeydeki finansal okuryazarlıkta düşük ile orta seviyede finansal eğitim ve orta ile yüksek seviyede finansal eğitim arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Elde edilen sonuçlara göre Pearson Ki-kare test istatistiği 12,322 ve bu istatistiğe karşı gelen p değeri 0,015 olarak hesaplanmıştır (p<0,05). Test edilen önem düzeyinde "kadınlarda finansal eğitimin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisi yoktur" şeklindeki H₀ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre kadınların finansal okuryazarlık seviyeleri aldıkları finansal eğitim düzeylerinden etkilenmektedir. Finansal okuryazarlık ile finansal eğitim arasında bir bağımlılık olduğundan iki değişken arasındaki ilişki düzeyi kontenjans katsayısı (Contingency Coefficient) ile

sınanmıştır. %5 önem düzeyinde anlamlı olan bu katsayıya göre, finansal okuryazarlık ile finansal eğitim arasında %27,6'lık bir ilişki söz konusudur.

Araştırma modeli kapsamında ikinci aşamada belirtilen kadınların sahip olunan finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeylerinde demografik özelliklere göre farklılaşmanın olup olmadığına yönelik alt hipotezler test edilmiştir. Buradaki amaç kadınların hem finansal okuryazarlık durumu hem de finansal eğitim durumunun birbirleriyle etkileşimde olup olmadığı ve bu etkileşimin de demografik yapı açısından farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir. Daha açık bir ifadeyle kadınların yaş, eğitim, gelir, medeni durum ve meslek gibi demografik özellikleri, sahip olunan finansal okuryazarlık ve finansal eğitim seviyesinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir.

Kadınların finansal okuryazarlık ve finansal eğitim seviyelerinin ayrı ayrı demografik özellikler üzerindeki etkisini analiz etmek bir yanılgıya sebep olabilir. Çünkü bu iki bağımsız değişken (finansal okuryazarlık ve finansal eğitim) arasında bir etkileşim söz konusudur. Bu durum yukarıda birinci aşamada gösterilmiştir. Bu durumda iki yönlü ANOVA analizinin kullanılmasının daha doğru olacağı değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006: 141). Analizde her bir gruptaki (9 grup) bağımlı değişkenin normal dağılım göstermesi, değişkenin gruplar arasındaki varyansının eşit olması ve ölçümler birbirlerinden bağımsız gruplardan elde edilmesine yönelik varsayımlar test edilmiştir³. Bu aşamada yapılan analiz sonuçları aşağıda tablolarda verilmiştir. Buna göre Tablo-4'te iki yönlü ANOVA uygulamasının temel varsayımı olan Varyansların eşitliğine ilişkin Levene Testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 4: Varyansların Eşitliği Testine Yönelik Sonuçlar

Levene Testi				
Demografik Değişkenler	F değeri	df1	df2	p değeri
Yaş	1,155	8	141	0,330
Eğitim	0,951	8	141	0,477
Gelir	2,876	8	113	0,060
Medeni Durum	9,042	8	141	0,000
Meslek	0,645	8	141	0,738

Tablo-4'ten de görüldüğü üzere varyansların eşitliği varsayımı gelir ve medeni durum değişkenleri hariç hepsinde sağlanmıştır (p değeri >0,05). Buna göre demografik değişkenlerden gelir ve medeni durum değişkenleri için Varyansların

³ Yapılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine ilişkin normallik dağılım sonuçlarına bakılmıştır. Genel olarak "Yaş" ve "Meslek" değişkeni haricindeki diğer demografik değişkenlerle kurulmuş olan gruplarda normallik varsayımı bu testlerle sağlanamamıştır. Ancak literatürde grupların tanımlayıcı istatistiklerinden Skewness ve Kurtosis değerlerine bakıldığında bu değerlerin +1.5 ve -1.5 [B.G. Tabachnick & L.S. Fidell (2013): Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston] arasında veya +2.0 ve -2.0 [George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson] arasında olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda normallik varsayımının sağlandığı kabul edilmiştir.

homojen dağılım sağlamadığı varsayımı altında çoklu karşılaştırma testleri yapılacaktır. Demografik değişkenlerine yönelik olarak analizler her bir değişken için ayrı ayrı yapılmıştır (Tablo-5).

Tablo-5 Kısım-A'ya göre YAS değişkeni bağımlı değişken olarak ele alındığında FED'in ve FOD x FED etkileşiminin yaş değişkeni üzerinde anlamlı bir etkiye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle farklı finansal eğitim düzeyine sahip kadınların yaşları (yaş ortalamaları) arasında anlamlı farklılıklar mevcuttur. Bununla beraber FOD ve FED etkileşiminde kadınların yaş ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Buna göre sahip olunan finansal eğitim ve finansal okuryazarlık düzeyi birlikte ele alındığında kadınların yaşları farklılaşmaktadır. Buna karşın kadınların sahip oldukları finansal okuryazarlık düzeyleri tek başına yaş değişkeni üzerinde etkili değildir.

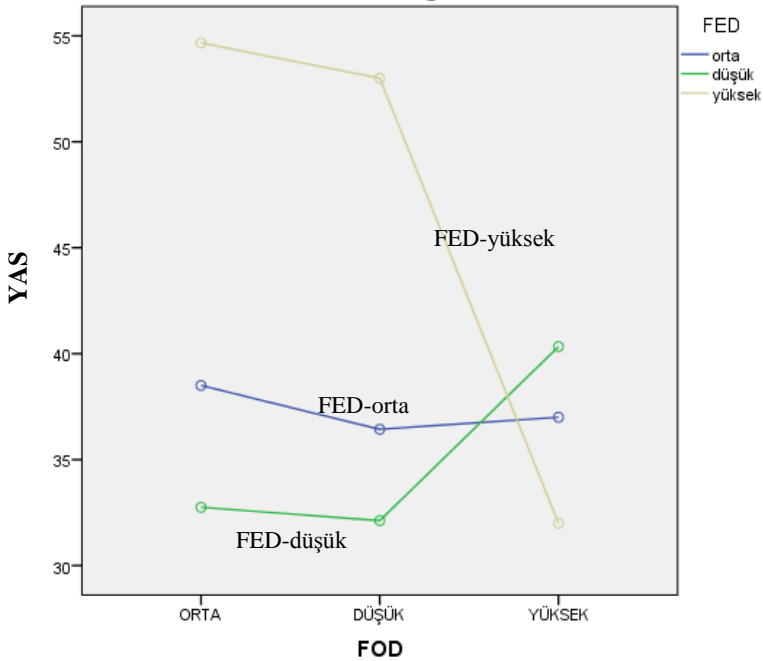
Tablo 5: Demografik Değişkenlere İlişkin ANOVA Analiz Sonuçları

ETKİLEŞİM TESTİ						
KISIM A	Bağımlı Değişken: YAŞ					
		Tip III Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare İstatistiği	F değeri	p değeri
	Sabit	93785,514	1	93785,514	598,532	0,000
	FOD	280,171	2	140,086	0,894	0,411
	FED	1072,572	2	536,286	3,423	0,035*
	FOD x FED	1549,209	4	387,302	2,472	0,047*
KISIM B	Bağımlı Değişken: EĞİTİM-mezuniyet derecesi					
		Tip III Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare İstatistiği	F değeri	p değeri
	Sabit	796,139	1	796,139	597,525	0,000
	FOD	10,941	2	5,471	4,106	0,018*
	FED	1,938	2	0,969	0,727	0,485
	FOD x FED	2,367	4	0,592	0,444	0,005*
KISIM C	Bağımlı Değişken: MESLEK					
		Tip III Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare İstatistiği	F değeri	p değeri
	Sabit	1159,927	1	1159,927	293,065	0,000
	FOD	7,887	2	3,943	0,996	0,372
	FED	3,554	2	1,777	0,449	0,639
	FOD x FED	14,843	4	3,711	0,938	0,444
KISIM D	Bağımlı Değişken: GELİR					
		Tip III Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare İstatistiği	F değeri	p değeri
	Sabit	370481728	1	370481728	145,028	0,000
	FOD	11886795	2	5943397	2,327	0,102
	FED	7712569	2	3856284	1,510	0,225
	FOD x FED	2381820	4	595455	0,233	0,919

Tablo 5'in Devamı						
KISIM E	Bağımlı Değişken: MEDENİ DURUM					
		Tip III Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare İstatistiği	F değeri	p değeri
	Sabit	114,144	1	114,144	459,296	0,000
	FOD	0,597	2	0,299	1,202	0,304
	FED	0,549	2	0,274	1,104	0,334
FOD x FED	0,615	4	0,154	0,619	0,650	

%%5 anlam düzeyinde değerlendirilmiştir. ** Farklılık tespit edilen değişkenler için anlamlı farklılığın nereden kaynaklandığına ilişkin çoklu karşılaştırma testleri (Post-Hoc) hipotezin kapsamı dışından olduğundan ayrıca yapılmamıştır.

Grafik-1, farklı finansal eğitim düzeylerine sahip kadınların yaşlarının finansal okuryazarlık düzeylerine göre nasıl farklılaştığını ya da nasıl değiştiğini göstermektedir.

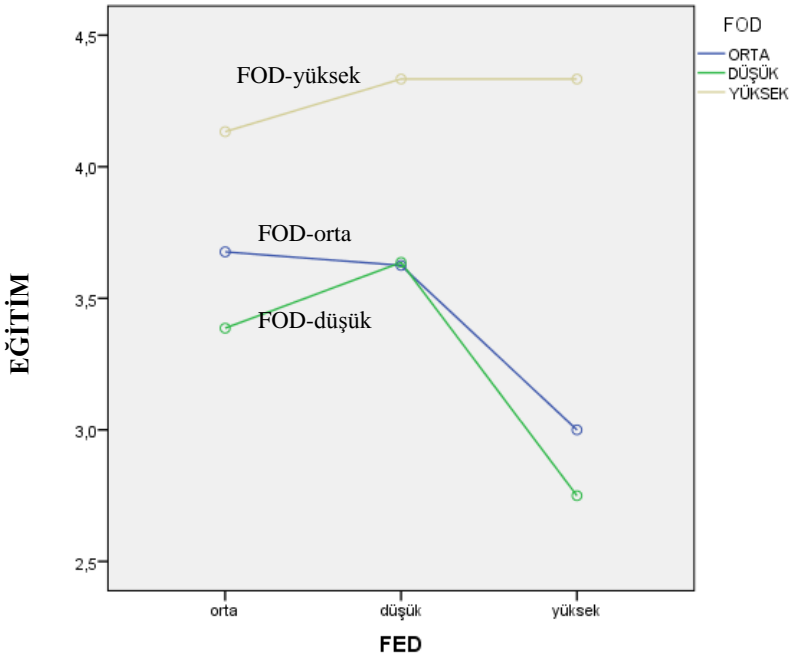
Grafik 1: Yaşa Bağlı Olarak FOD ve FED'deki Değişim

Grafikte dikey eksen kadınların yaşlarını, yatay eksende düşük orta ve yüksek düzeydeki finansal okuryazarlık seviyelerini göstermektedir. Buna göre orta ve düşük düzeyde finansal okuryazarlığa sahip kadınlarda düşük düzeyde finansal eğitime sahip olanların yaşları orta düzeyde finansal eğitime sahip olanlardan, orta düzeyde finansal eğitime sahip olanların yaşları ise yüksek düzeyde finansal eğitime sahip olanlardan düşüktür. Yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olan kadınlarda

ise düşük seviyede finansal eğitilmiş kadınların yaşları diğerlerine göre daha büyüktür. Finansal eğitimin yaş üzerindeki etkisi orta ve düşük seviyede finansal okuryazarlığa sahip kadınlarda oldukça kuvvetlidir. Bununla beraber grafikte açıkça finansal okuryazarlık ve finansal eğitimin etkileşiminin yaş üzerindeki etkisinin kuvvetli olduğunu göstermektedir.

Tablo-5 Kısım-B'ye göre EĞİTİM değişkeni bağımlı değişken olarak ele alındığında FOD'un ve FOD x FED etkileşiminin eğitim değişkeni üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Burada YAS değişkeninden farklı olarak kadınların sahip oldukları eğitim düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyleri farklılaşmıştır ($p < 0,05$). FOD ve FED etkileşiminin kadınların eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Grafik-2, farklı finansal eğitim düzeylerine sahip kadınların eğitimlerinin (mezuniyet derecelerinin) finansal okuryazarlık düzeylerine göre nasıl farklılaştığını ya da nasıl değiştiğini göstermektedir.

Grafik 2: Eğitime Bağlı Olarak FOD ve FED'deki Değişim

Grafikte dikey eksen kadınların mezuniyet derecelerini yatay ekseninde düşük, orta ve yüksek düzeydeki finansal eğitim seviyelerini göstermektedir. Buna göre düşük düzeyde finansal eğitime sahip kadınlarda orta ve düşük düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olanların mezuniyet dereceleri aynı iken yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olanların mezuniyet dereceleri de yüksektir. Buna karşın orta düzeyde finansal eğitime sahip olan kadınların finansal okuryazarlık seviyeleri ile

mezuniyet dereceleri birbirinden oldukça farklı gerçekleşmektedir. Yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olanlar yüksek düzeyde mezuniyet derecesine düşük düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olanlar da düşük mezuniyet derecesine sahiptir. Sonuç olarak finansal okuryazarlığın mezuniyet derecesi üzerindeki etkisi orta ve yüksek seviyede finansal eğitime sahip kadınlarda oldukça kuvvetlidir denilebilir.

Yapılan analizler sonucunda (Tablo-5 Kısım C, D ve E) kadınların sahip oldukları mesleğin tek başına hem finansal okuryazarlık düzeyinde hem de finansal eğitim düzeyinde bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde hangi finansal eğitim düzeyinde olursa olsun farklı finansal okuryazarlık seviyelerine sahip kadınların mesleki yönden ayrışmadığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle kadınların sahip oldukları finansal eğitim düzeyleri ve finansal okuryazarlık seviyelerine göre icra ettikleri meslek grupları arasında herhangi bir farklılaşma yoktur. Benzer sonuçlar gelir ve medeni durum değişkenleri içinde söylenebilir. Farklı gelir düzeyine ve medeni duruma sahip kadınların finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeyleri birbirinden farklı değildir. Diğer bir ifadeyle gelir düzeyi ve medeni durum açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Elde edilen bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde yaş ve eğitim açısından finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu buna karşın diğer demografik değerşkenler olan gelir, meslek ve medeni durum açısından farklılıkların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre test edilen H_0 hipotezi reddedilerek “Finansal okuryazarlık ve finansal eğitim durumları farklı olan kadınların demografik özellikleri açısından fark vardır” ifadesi doğrulanmıştır.

Genel olarak elde edilen sonuçlarla ankete katılanların finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu söylenebilir. Buna ilişkin olarak çalışmada ayrıca kadınların finansal okuryazarlıklarını yükseltmek için hangi alanlarda eğitim almak istediklerine yönelik araştırma da yapılmıştır. Buna göre kadınların almak istedikleri finansal eğitimlerin konuları ve bu eğitimleri almak istedikleri kanallar Tablo-6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Finansal Eğitimlerin Konuları ve Eğitimleri Kanalları

				Eğitim Alınan Konu Sayısı (%)					
	EĞİTİM KONUSU	n*	%*	1	2	3	4	5	6
TEMEL FİNANSAL KONULAR <i>Katılımcılardan (n, 71; %47,3)</i>	Para ve Bütçe Yönetimi	111	74,0	33	30	19	7	3	-
	Borçlanma ve Krediler	65	43,3						
	Sigortacılık Ürünleri	43	28,7						
	Finansal Piyasalar ve Yatırım Araçları	41	27,3						
	Temel Finansal Kavramlar	29	19,3						
<i>Katılımcıların %8'i temel alanda eğitim almak istememiştir.</i>									
	EĞİTİM KONUSU	n*	%*	Eğitim Alınan Konu Sayısı (%)					
İLERİ FİNANSAL KONULAR <i>Katılımcılardan (n, 45; %30,0)</i>	Emeklilik Planlaması	68	45,3	30	23	11	4	3	4
	Temel Yatırım Araçları (Pay Senetleri, Tahviller ve Yatırım Fonları vb.)	47	31,3						
	Borsalarda Yatırım (BİST'te Yatırım vb.)	37	24,7						
	Kurumsal Yönetim	35	23,3						
	Finansal Piyasalardaki Suç ve Cezalar	28	18,7						
	İleri Yatırım Araçları (Türev Araçlar ve Piyasalar, Foreks Piyasaları, Varlığa Dayalı M.Kıymet vb.)	26	17,3						
	<i>Katılımcıların %26'sı ileri alanda eğitim almak istememiştir.</i>								
Finansal Eğitimin Alınacağı Kanal		n*	%*						
1	Yüz Yüze Eğitim	117	78						
2	İnternet Üzerinden Online Eğitim	43	29						
3	Eğitim Videosu	25	17						
4	Basılı Yayın (Kitap Vb.)	22	15						

* Katılımcılar birden fazla konu işaretlemişlerdir.

** Hem temel hem de ileri düzey eğitim almak isteyen katılımcı sayısı 34, %22,7'dir.

Tablo-6'dan da görüleceği üzere ankete katılan kadınların finansal okuryazarlık seviyelerini yükseltmek için eğitim almak istedikleri konular temel ve ileri düzey olarak iki ana kısma ayrılmıştır. Kadınların %47,3'ü temel düzeyde eğitim almak istediklerini belirtirken, %30'u ise ileri düzeyde eğitim almak istediklerini söyleyenlerin oranı ise %22,7'dir. Kadınların açıkça temel düzeyde eğitim almak istedikleri görülmüştür. Bununla beraber eğitim alınmak istenen konular arasındaki dağılıma bakıldığında temel düzeyde %74 ile para ve bütçe yönetimi ilk olarak alınmak istenen eğitim konusu olurken bu düzeyde %19,3 ile temel finansal kavramlar en az eğitim alınmak istenen konu olmuştur. Bu durum araştırma

kapsamındaki kadınların temel düzeyde azda olsa ana kavramlara hâkim olduğu söylenebilir. Katılımcıların bu düzeyde en fazla bir veya iki tane konuda eğitim almak istedikleri tespit edilmiştir (%33 ve %30). %8'i ise temel konular kapsamında herhangi bir konuda eğitim almak istemedikleri belirlenmiştir. İleri düzeyde eğitim alınmak istenen konular arasındaki dağılıma bakıldığında ise gelecek kaygısının ağır bastığı ve emeklilik planlaması konusunda eğitim almak istedikleri ortaya çıkmıştır (%45,3). Bunu pay senetleri, tahvil ve yatırım fonları gibi ana finansal yatırım araçları takip etmektedir. Daha çok risk yönetimi kapsamında ele alınan ileri düzey yatırım araçları hakkında eğitim almak istemedikleri de ayrıca belirlenmiştir. İleri düzeyde de temel düzeyde olduğu gibi en fazla bir veya iki konuda eğitim almak istendiği tespit edilmiştir. İleri düzey konuların hepsinde eğitim almak istediğini beyan eden kadınlara ait oran %4 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların %26'sı ileri düzeyde hiç eğitim almak istemediklerini ifade etmişlerdir. Kadınların finansal eğitimi daha çok yüz yüze almak istedikleri belirlenmiştir. Bunda en önemli faktörün finansal konuları kendi başına öğrenemeyeceği duygusu olabilir. Bunu internet üzerinden online eğitim yaparak seçeneği takip etmiştir. Basılı yayınlar yoluyla finansal eğitim alma kadınların birçoğu tarafından benimsenmemiştir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Yapılan birçok araştırmada yatırımcıların riskli finansal varlıklara yatırım yapmamasının en önemli nedenlerinden biri olarak finansal bilgi düzeyindeki eksiklik gösterilmiştir. Finansal bilgi düzeyi düşük olan bireylerde karar alma davranışı genellikle isabetli sonuçlanmamaktadır. Genel olarak ekonomik davranışlarda finansal karar alma süreci sonradan öğrenilen bir davranış olmamakla birlikte finansal eğitim alan bireylerde durumun değiştiği de bilinmektedir. Ancak bazı demografik özelliklerle de bu sürecin farklılaştığı bilinmektedir. Ortaya konulan bu duruma cinsiyet açısından bakıldığında finansal piyasalarda kadın yatırımcıların erkek yatırımcılara göre risk toleranslarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla kadın yatırımcıların finansal varlıklara ait risk algısı daha yüksek düzeylerde gerçekleşmektedir.

Menkul kıymet piyasalarında yatırım davranışı gösterebilmenin üç önemli ayağı olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan biri finansal eğitim, ikincisi finansal okuryazarlık ve bir diğeri de finansal erişimdir. Finansal okuryazarlık finansal kavramları anlayabilme ve onları kullanabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bu durumun hem bireye hem de ekonomik sisteme olumlu katkılar sağlayacağı açıktır. Bu anlamda finansal okuryazarlık çoğu zaman temel bir finansal eğitim sürecini de içinde barındırmaktadır. Sonuç itibariyle kişilik özellikleri hariç finansal eğitim almış ve finansal okur yazarlığı yüksek olan bireyin finansal kararlarda beceri, motivasyon ve özgüvene sahip olacağı düşünülebilir.

Çalışmada temel hipotez olarak kadınların finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal eğitimleri karşılaştırılarak yatırımlarda eğitimin finansal okuryazarlık üzerindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Bununla beraber çalışmada alt hipotez olarak sahip olunan finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeylerinde kadınlara

ait demografik özelliklere (yaş, eğitim, gelir, medeni durum ve meslek) göre farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin alt hipotez de kurgulanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın evrenini Muğla ilinde yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Finansal eğitim düzeyine ilişkin ifadelerden durum değerlendirmesi yapılarak finansal eğitim düzeyi tespit edilmiş ve almak istedikleri eğitimler belirlenmiştir. Elde edilen veri seti SPSS programıyla analiz edilmiştir.

Temel hipotezin sınaması için veri setine ki-kare analizi uygulanarak finansal eğitim ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki test edilmiştir. Buna göre bu iki değişken arasında önemli düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre kadınların finansal okuryazarlık seviyeleri aldıkları finansal eğitim düzeylerinden etkilenmektedir sonucuna ulaşılmıştır. Finansal okuryazarlık ile finansal eğitim arasında bir bağımlılık olduğundan iki değişken arasındaki ilişki düzeyi de test edilmiş ve çok yüksek olmasa da önemli sayılabilecek bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca kadınların finansal eğitim ve finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu ancak kadınların finansal eğitim almaya istekli oldukları da tespit edilmiştir. Alt hipotez olarak kadınlara ait demografik özelliklerin finansal okuryazarlık ve finansal eğitim düzeyleri açısından farklılaşmalara neden olup olmadığı test edilmiştir. İki yönlü varyans analizi olan ANOVA analizi kullanılarak sınanmış olan bu aşamada yaş ve aldıkları eğitim-mezuniyet dereceleri açısından farklılaşmaların olduğu tespit edilmiştir. Diğer demografik değişkenlerde ise anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Kadınların en fazla para ve bütçe yönetimi konusunda eğitim almak istedikleri tespit edilmiştir. İleri derecede uzmanlık gerektirecek konular arasında en çok eğitim almak istedikleri nokta geleceğe dönük olarak emeklilik planlaması gelmektedir. Bu aşamada yüz yüze eğitimin daha çok tercih edildiği de ayrı bir tespit olarak yer almıştır. Sonuç itibariye bu çalışma Muğla ilinde yaşayan kadınların finansal okuryazarlık ve buna bağlı olarak finansal eğitim durumlarını ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalışmanın hipotezleri erkekler için de test edilebilir veya başka illerle karşılaştırmalar yapılabilir. Zaman ve mekân sınırlaması olmadan tüm Türkiye için bölgesel bazda çalışma tekrar edilerek farklılıklar tespit edilebilir. Bu anlamda farklı bölgelerde farklı eğilimler ve farkındalıklar ortaya koyulabilecektir.

Araştırmanın temel sonucu finansal eğitimin finansal okuryazarlık üzerindeki etkisinin varlığıdır. Bu sonuca kamusal açıdan bakıldığında kadınlarda finansal okuryazarlık düzeyinin artması noktasında karar almada yetkili otoriteler (SPK, BİST, TSPAKB vb. finansal piyasa aktörleri) finansal eğitime önem vermeleri gerekmektedir. Buna yönelik farkındalıklar artırılarak eğitim programları düzenlenmelidir. Temel düzeyde daha alt seviyelerde Milli Eğitim Politikası oluşturularak tasarruf eğilimini artırmaya yönelik düzenlemeler yapılabilir. Bu sayede finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesi ülkedeki finansal piyasaların gelişmesine de olumlu katkı sağlayacaktır. Bu durum sermayenin tabana yayılmasını sağlayarak şirketlerin daha kolay finansman bulmasına da olanak verecektir. Diğer

bir ifadeyle verilen finansal eğitim finansal davranışa dönüőecektir. Bu durum bir açıdan sürdürülebilir kalkınmayı da destekleyecektir.

Kaynakça

- Almenberg, Johan and Dreber, Anna, (2012), “Gender, Stock Market Participation and Financial Literacy”, SSE/EFI Working Paper Series No. 737. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1880909> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1880909>
- Alkaya, A., Yağlı, İ., (2015), “Finansal Okuryazarlık-Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevőehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, Journal of International Social Research, Cilt:8, Sayı:40
- Altan, F., Biçer, E., B. (2016), Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Aralık, Cilt: 20, Sayı: 4
- Altıntaş, K., M. (2008), “Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi Toplumda Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Yükseltilmesi ve Bireylerde Asgari Finans Kültürünün Oluşturma Süreci”, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, Sayı:14
- Altıntaş, K., M. (2009), “Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 9
- Atkinson, A., Messy, F., A. (2012), “Measuring Financial Literacy: Results of the OECD/International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study”, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No: 15
- Barmakı, N., Şener, A., (2017), “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri”, Journal of Current Researches on Social Sciences, Cilt: 7, Sayı: 3 <http://dergipark.gov.tr/jocress/issue/32125/359495>
- Baştürk, F., (2016), “Finansal Eğitim Kapsamında Sigorta Okuryazarlığı”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1
- Başarı, Ç., SARIHAN, A. (2017), “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlıklarının Belirlenmesi: Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Örneği”, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, DOI: 10.11611/yead.330952
- Bayrakdaroğlu Ali, Mirgen Çağatay, (2017), “Y Kuşağının Girişimcilik Eğilimi Üzerinde Finansal Okuryazarlığın Aracılık Etkisi Muğla İlinde Bir Alan Araştırması”, 3. Uluslararası Girişimcilik İştihad ve Kariyer Kongresi,

- Bayram, S., S. (2010), “Finansal Okuryazarlık Ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama”, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Boisclair, David, Lusardi, Annamaria, and Michaud, Pierre-Carl. (2017), “Financial literacy and retirement planning in Canada”, Cilt: 16, Sayı: 3, doi:10.1017/S1474747215000311
- Büyükkşalvarcı A., Güler, S., ve Taner, B., (2011), “Türkiye’de Lisans Düzeyinde Finans Eğitim Konuları: Eğiticimler Ve Uygulayıcıların Görüşleri Kapsamında Mevcut Durum Ve Beklentiler”, Ege Academic Review, Cilt: 11, Sayı: 4
- Çam, A. V., & Barut, A. (2015), “Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma.”, Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 7
- Çam, H. ve Çam, A. V. (2016), “Finansal Okuryazarlığın Mobil Bankacılık Kullanımındaki Rolü: Doğu Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma”, Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3
- Çelikkol, M. M., Çelikkol, H. (2015), “The Evaluation of the Students in Dumlupınar University Vocational School of Social Sciences About Levels of Financial Literacy”, Copernican Journal of Finance & Accounting, Cilt: 4, Sayı: 2
- Chen, H. and Volpe, R. P. (1998), “An Analysis of Personal Financial Literacy among College Students”, Financial Services Review, Vol: 7, No: 2
- Civan, M., Henger H. (2010), “Finansal Yönetim Dersini Almış Öğrencilerin Finans Eğitimi Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Yapılan Bir Çalışma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 46
- Crain, S. (2013), "Are Universities Improving Student Financial Literacy? A Study of General Education Curriculum", Journal of Financial Education
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A., ve Sönmez, H. (2014), “Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 4
- Ergün, B., Şahin, A., ve Ergin, E. (2014), “Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma”, Journal of International Social Research, Cilt: 7, Sayı: 34
- Eskici, Y. (2014), “Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Fernandes, Daniel and Lynch, John G. and Netemeyer, Richard G., (2014), “Financial Literacy, Financial Education and Downstream Financial Behaviors

- Management Science”, Vol: 60, Sayı: 8, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2333898>
- Fettahoğlu, S., (2015), “Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli’nde Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 67
- George, D., & Mallery, M. (2010), *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson
- Gökmen, H., (2012), “Finansal Okuryazarlık”, Hiperlink Yayınları, İstanbul
- Huston, S. J., (2010), *Measuring Financial Literacy*, Journal of Consumer Affairs, Vol: 44, No: 2, <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01170.x>
- Işık, İ., vd., (2011), “Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim”, TCMB, 2011.
- Kalaycı, Ş. (Ed.) (2006), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karataş, Ç., (2017), *Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesinde Merkez Bankalarının Rolü ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İçin Bir Değerlendirme*, TCMB Uzmanlık Yeterlik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Ankara
- Kılıç, Y., Ata, H. A., ve Seyrek, İ. H. (2015), “Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:66
- Kutukız, D, Özden, C. (2018), *Kadın Girişimciliği ve Finansal Okuryazarlığın Kadın Girişimciler Üzerindeki Etkisi*. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt: 8, Sayı:1, DOI: 10.26466/opus.359920
- Lusardi, Annamaria, and Olivia S. Mitchell. 2006. “Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Well-Being”, Pension Research Council Working Paper WP2006–01
- OECD (2005), *Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies*
- OECD INFE. (2009), *Financial Education and the Crisis*. Paris.
- OECD. (2014c), *PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century*. Paris.
- Özçam, M. (2006), “Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler”, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu
- Poyraz E., Tepeli Y., (2017), “Finansal Okuryazarlık: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, III. Uluslararası Girişimcilik, İstihdam ve Kariyer Kongresi

- Sarıgül, H., (2014), “A Survey of Financial Literacy Among University Students”, *The Journal of Accounting and Finance*, Sayı: 64
- Satoğlu, S., (2014), “Yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve Türkiye bireysel uygulaması”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi/Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Sekita, S., (2011), “Financial literacy and retirement planning in Japan”, *Journal of Pension Economics & Finance*, Vol: 10, Sayı: 4
- Sermaye Piyasası Kurulu (2014), *Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları* (<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/1076>) Erişim:13.04.2018
- Tabachnick, B.G. & L.S. Fidell (2013): *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston
- Tuna M., Ulu O., (2016), “iÜniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”- *Int. Journal of Management Economics and Business*
- Temizel F., ve Özgüler İ., (2015) *Business & Management Studies: An International Journal*, Cilt: 3, Sayı: 1
- Temizel, F., Bayram, F., (2011), “Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1
- Yıldırım, G., Öztürk, C., (2017), “Ekonomi Okuryazarlığı ve Eğitimine İlişkin Alan Uzmanı ve Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Erciyes Journal of Education*, Cilt: 1, Sayı: 2 <http://dergipark.gov.tr/eje/issue/33494/362123>
- Yılmaz, H., (2012), *Gizemli bir kavram: Finans okuryazarlığı*, www.dunya.com
http://www.teb.com.tr/upload/PDF/foe_endeks_rapor_2013.pdf, Erişim tarihi: 15.04.2018.

